

ПЕДАГОГІЧНА ЕСТЕТИКА ТА ЕТИКА

УДК 378.22.011.3-051:614.253

Daniela Jeder,
Suceava, Romania

ROLUL COMPETENȚELOR ETICE ȘI DEONTOLOGICE ÎN FORMAREA PROFESIONIȘTILOR ÎN EDUCAȚIE

Prioritate a societății actuale, educația de calitate implică în principal formarea formatorilor ca profesioniști în domeniu, care să dețină competențe cheie atât din categoria celor generale (cunoașterea limbilor străine, utilizare TIC etc) cât și a celor științifice și metodice, psihopedagogice, manageriale, de relaționare etc. Considerăm că alături de acestea, formarea și dezvoltarea competențelor etice și deontologice constituie o necesitate stringentă în formarea profesorilor, dat fiind faptul că educația, deși poartă amprenta binelui, pozitivului, dezvoltării, poate fi analizată și din perspectiva erorilor de natură etică și deontologică ce-i perturbă menirea.

Studiul de față își propune să illustreze aspecte din practica scolara care impun necesitatea formării profesorilor în acest domeniu și care subliniază importanța competențelor etice și deontologice într-un demers educativ eficient, care să ofere siguranță și stare de bine elevilor; dintre acestea amintim: didactogenia sau eroarea involuntară a profesorului, erorile în evaluare fenomenul "favoritul profesorului", violența verbală etc.

În concluzie, programele de formare pentru cariera didactică trebuie să ofere o atenție specială domeniului etic și deontologic pentru ca să putem vorbi de profesori care acționează conștienți de implicațiile propriilor comportamente asupra devenirii elevilor lor.

Cuvinte cheie: *competențelor etice, profesioniștilor, educație, deontologice.*

Introducere. Societatea actuală se caracterizează prin nevoia de progres și performanță în domenii cât mai diverse, iar la baza întregului demers stă educația de calitate desfășurată sub coordonarea profesioniștilor în domeniu. În acest sens, realizarea obiectivelor stabilite prin *Convenția de la Lisabona* implică restructurarea și îmbunătățirea sistemelor de educație și formare unde formarea și dezvoltarea competențelor formatorilor, precum și stabilirea standardelor profesionale pentru cadrele didactice reprezintă priorități.

Literatura de specialitate (Gherghinescu 1999, Păun, 2002, Maciuc 1998, Iucu, 2004 etc.) prezintă un set de competențe cheie, necesare a fi

formate cadrelor didactice, iar dintre acestea, cele mai des menționate sunt: *competențele științifice* (abilități în utilizarea informației, capacități de transmitere a cunoștințelor, inteligență, înțelepciune, strategii rezolutive etc.) *competențe psihosociale* (se referă la optimizarea relațiilor de comunicare, o bună relaționare, adaptarea rapidă și eficientă la diverse roluri, entuziasm, înțelegere etc.), *competențe manageriale* (gestionarea diverselor situații specifice școlii – capacitatea de influențare, de planificare, capacitatea de proiectare, de luare a deciziilor etc.) și *competențele psihopedagogice* (capacitatea de a accesibiliza conținuturile, capacitate empatică, de a înțelege elevii și problemele pe care le prezintă etc.).

Unii autori consideră că "*gradul de profesionalism presupune o întâlnire fericită între un set de competențe asupra cărora profesorul trebuie să mediteze: competența profesională, morală și pedagogică*" (N. Rogoz, 2013, p. 95). Alții amintesc de competența culturală, dar și de competența morală a profesorului, aceasta din urmă referindu-se la "*faptul că educatorii trebuie să fie infuzați de valorile ce alcătuiesc idealul educativ promovată de sistemul de învățământ în cuprinsul căruia își desfășoară activitatea*" (L. Antonesei, 2002).

Credem că lista competențelor cheie trebuie să fie extinsă, iar noi propunem pe cele care acoperă sfera eticii și deontologiei profesionale.

1. Competențele etice și deontologice – necesitate stringentă în formarea profesorilor

Dacă *etica* este disciplina filosofică ce se ocupă cu studiul teoretic al valorilor și condiției umane din perspectiva principiilor morale și cu rolul lor în viața socială, "*studiază relațiile morale practice, adică atitudinile, obiceiurile, tradițiile, comportările, idealurile și, în general, manifestările de viață morală*." (A. D. Siloși șcl., 2015, p. 461), *deontologia* reprezintă totalitatea normelor de conduită și obligațiilor etice ale unei profesii (DEX). Așadar, cultura etică și deontologică este fundamentală pentru orice profesie, cu atât mai mult pentru profesia didactică, pentru domeniul educațional unde se formează caractere.

De altfel autoritatea autentică a unui profesor se dobândește prin apelul la valorile prin care se definește ca personalitate și, în mod special, prin apel la valorile morale care se regăsesc atât la nivelul conștiinței în general, al conștiinței profesionale în special, cât și la nivelul comportamentului, al manifestărilor firești de zi cu zi. Și asta pentru că profesia didactică nu implică doar o simplă activitate de transmitere de informații, ci presupune cu mult mai mult, implicit un efort permanent de a construi trasee axiologice atât pentru sine, cât și pentru ceilalți.

Programele de formare inițială și continuă pentru cariera didactică ar trebui să acorde așadar o atenție specială domeniului etic și deontologic al

profilului de competențe al profesorului pentru că, atât conștiința cât și conduita etică și deontologică a viitorilor educatori nu se pot realiza într-un proces fragmentat (așa cum se întâmplă acum), doar în cadrul unor cursuri de specialitate de psihologie, management educational etc., ci într-un mod organizat și sistematic, urmărindu-se formarea-dezvoltarea unor competențe transversale, fundamentale în susținerea profesionalismului și implicit a calității în educație și ne referim la cursurile de etică și deontologie pedagogică. Trebuie să recunoaștem că așa cum stau lucrurile acum, există riscul "dominării în parte a așa-numitului *curriculum nul* ce transmite deja studenților, viitori profesori – ideea că ceea ce nu este studiat – respectiv conținuturile din spectrul eticii și deontologiei profesionale- nu este important, deci poate fi trecut în plan secund; în consecință, nu i se va acorda locul cuvenit în construirea etosului pedagogic al fiecarui viitor tânăr profesor." (D. Jeder, 2015)

Dar ce sunt competențele etice? Dar cele deontologice?

Competențele etice "înseamnă capacitatea persoanei de a înțelege un argument etic, prin identificarea argumentelor factuale și a celor normative, precum și de a identifica implicațiile etice ale unei anumite situații, de a propune soluții practice pentru problemele relevante din punct de vedere etic, conforme cu principiile morale în care cred" (V. Lungu, 2011, p. 4).

Competența deontologică "cuprinde un ansamblu de aptitudini, atitudini și capacități de a reprezenta valorile fundamentale, conform unor principii și reguli, în baza cărora se exercită profesia." (ibidem)

În orice domeniu, cele două tipuri de competențe sunt strâns legate de competența profesională, așadar și în activitatea de tip educativ, iar necesitatea stringentă a formării și dezvoltării acestora în cadrul programelor de inițiere, dar și de perfecționare a specialiștilor în domeniul educațional, nu are nevoie de demonstrație. Totuși, ne propunem să ilustrăm mai jos câteva aspecte relevante din practica școlară care impun obligativitatea formării și dezvoltării acestor tipuri de competențe.

2. Câteva aspecte din practica școlară care impun formarea competențelor etice și deontologice

Derapajele etice și deontologice în activitatea educatorilor sunt cele care ilustrează cel mai bine nevoia formării cadrelor didactice în domeniul eticii și deontologiei profesionale. Ne vom opri asupra câtorva dintre acestea.

2.1 Eroarea involuntară a profesorului sau didactogenia

Definită ca o "*stare patologică de anxietate și depresie, întâlnită la unii elevi ca urmare a greșelilor didactice ale educatorilor*" (conform DEX), didactogenia este mai puțin studiată în spațiul educațional, dar are efecte grave, poate lăsa urme adânci și poate marca întreaga viață a

educaților. Autorii români - Poenaru și Sava - consideră că putem vorbi despre didactogenie "în situația în care comportamentele inadecvate și involuntare ale dascălului determină consecințe negative asupra elevului, în plan psihologic, pedagogic sau medical" (Poenaru, Sava, 1998). Alți autori (vezi N. Silammy, 1996) susțin că didactogenia este "ansamblul tulburărilor psihologice sau psihosomatice provocate elevilor de unele cadre didactice. Nu rareori profesorii se arată cel puțin neîndemantici cu elevii lor. Unii, deosebit de exigenți, multiplică temele pentru acasă, alții, surmenați sau excedați de sarcina lor, se infurie, își amenință sau își umilesc școlarii. Procedând astfel, ei își descarcă tensiunea nervoasă, dar îi zdrobesc pe copii, care pot dezvolta o aversiune față de școală sau chiar față de studii în general, închizându-se în mutism sau cufundându-se în depresie."

Pentru a ilustra mai bine aceste implicații, amintim rezultatele unui studiu "ce urmărește reamintirea experiențelor de viață cu impact asupra dezvoltării ulterioare; 59% dintre cei chestionați au amintit de experiențe negative în relația cu profesorii. Mai mult de jumătate dintre aceștia au avut ca temă ridiculizarea în public a capacităților elevului traumatizat. Un număr mare de studenți au considerat că experiențele în cauză le-au afectat negativ imaginea de sine (76%), iar 63% au fost de părere că impactul acestora a fost decisiv în dezvoltarea ulterioară. Mai mult, 78% au spus că sunt încă afectați de acele experiențe negative" (van Morrow, 1999, apud Sava 2013).

Așadar, dezinteresul specialiștilor teoreticieni și practicieni față de o astfel de problematică susține imaginea unei școli în care copiii sunt din ce în ce mai stresați, mai demotivați, mai lipsiți de dorința de a învăța, mai copleșiți de ceea ce li se poate întâmpla într-un mediu care ar trebui să promoveze starea de bine, să ofere siguranță, încredere și optimism.

Probabil că cei mai mulți profesori nici nu au conștiința gravității efectelor pe care le declanșează propriile comportamente asupra copiilor. Cazurile prezentate tot mai frecvent în mass media, cu reacții ale părinților nemulțumiți de modul în care copiii lor sunt afectați de comportamentul și acțiunile formatorilor, demonstrează gravitatea, profunzimea, extinderea problemei; în același timp subliniem necesitatea stringentă de prevenire a fenomenului prin conștientizarea educatorilor asupra impactului acestuia asupra dezvoltării copiilor. Dacă amintim doar că din simptomatologia provocată de didactogenie fac parte durerile de cap, insomniile, frica de a fi umilit, pesimismul, lipsa încrederii în forțele proprii, imaginea de sine negativă, teama de eșec, însingurarea etc., credem că este mai mult decât suficient pentru ca fiecare profesor să se mobilizeze și să ia atitudine în acest sens.

În acest context, amintim studiul pe care l-am realizat cu privire la modul în care sunt percepute atât de către elevi cât și de profesori erorile de tip etic și deontologic întâlnite frecvent în școli (D. Jeder, 2015). Pe primul loc, atât în cazul profesorilor, cât și în cel al elevilor, se regăsesc erorile în activitatea de evaluare (36% elevi, 45% profesori), pe locul secund - favoritismul (14% elevii, 10% profesorii) urmat de agresivitatea verbală (6% elevii, 9% profesorii). Elevii așaza apoi în listă următoarele comportamente: discriminarea elevilor, etichetarea, lipsa de empatie /afectiune, ignorarea problemelor elevilor/lipsa de compasiune, lipsa capacității de motivare a elevilor, lipsa de interes pentru activitate, descurajarea/demoralizarea elevilor, aroganță și atitudine superioară față de elevi.

Comportamentele neetice și lipsite de rigori deontologice indicate de profesori sunt: predare fără interes asupra înțelegerii și învățării conținuturilor de către elevi, foarte multe teme pentru acasă, concentrarea pe alte aspecte cum sunt proiectele educative și neglijarea activităților de predare la clasă, relație prea apropiată cu elevii/nu sunt suficient de exigenți cu elevii, delăsarea. Un procent de 90% dintre profesorii participanți la studiu consideră că perioada de debut în carieră este extrem de dificilă, profesorii debutanți sunt copleșiți de multitudinea problemelor cu care se confruntă și constientizează nevoia unei formări inițiale, dar și continue de calitate; în primii ani de activitate au nevoie de sprijin din partea unor mentori/ persoane cu experiență/ specialiști inclusiv în domeniul etic și deontologic (idem).

De asemenea, profesorii participanți la cercetare au identificat o serie de cauze ale comportamentelor lipsite de etică și deontologie în mediul școlar: lipsa de experiență a profesorilor, lipsa unei pregătiri psihopedagogice temeinice, dezinteresul față de profesie, apelul la metode nepotrivite pentru a-și impune autoritatea în clasă, lipsa de tact pedagogic etc (idem) la care adăugăm lipsa unei culturi etice și deontologice. Conform autorilor altor studii (Sava, 2013) lista poate fi extinsă cu aspecte ce țin de: stilul pedagogic și personalitatea profesorilor, distanțarea psihologică, manipularea greșită a autorității, ideologia de controlare a elevilor, sindromul de epuizare (burnout), contextul organizațional, lipsa cunoștințelor de management al clasei.

2.2 Erorile în evaluare, fenomenul "favoritul profesorului" și violența verbală

Revenind la cele mai frecvente erori de natură etică și deontologică care parțial se încadrează în sfera didactogeniilor – erorile în evaluare – și aducem în atenție un alt studiu, realizat de această dată de profesoara Elena Cocoradă și colaboratorii (2008), care abordează problema microviolentei

școlare asociată evaluării: "Produse într-o situație de evaluare, abuzurile verbale, hărțuirea evaluativă, farsele, insultele, devalorizarea elevului, amenințările, ironia conduc la acumularea ideii de injustiție și la generalizarea ei, alimentează violențele reciproce. Toate aceste forme pot avea ca sursă profesorul (violența verticală) sau colegii (violența orizontală)." (idem). În același registru încadrăm "trecerea notelor în catalog fără a fi discutate, fără analiza răspunsurilor corecte/incorecte, un interval prea lung între producerea răspunsului și notarea acestuia sau furnizarea feedback-ului" aceștia devinind factori de risc pentru microviolența școlară (idem, p. 23). Amintim că erorile de evaluare cunoscute în teoria și practica de specialitate – cum sunt efectul halo, Pygmalion, efectul curbei lui Gauss, eroarea de ordine, de contrast etc. pot fi încadrate în categoria didactogeniilor, dat fiind modul involuntar de reacție a profesorului care le declanșează. Profesorul nu poate fi însă disculpat de vină, atât timp cât toate aceste erori sunt prezentate pe larg de către specialiști și sunt parte componentă a corpusului de cunoștințe ce întregesc sau ar trebui să întregască o cultura pedagogică consistentă. Ignoranța este la fel de gravă ca și încălcarea voită a normelor deontologice.

Cu privire la cea de-a doua eroare indicată în studiul amintit de către profesori și elevi deopotrivă – favoritismul – putem spune că literatura de specialitate aproape că îl ignoră și datorită credinței că "dimensiunile subiective asociate fenomenului au fost considerate ca nefiind compatibile cu o abordare obiectivă, științifică" (C. Dîrțu, 2013). Astăzi fenomenul a intrat în atenția cercetătorilor psihopedagogi. Cunoscut sub denumirea de "*teacher pet*" sau "favoritul profesorului" favoritismul este definit ca "o relație emoțională specifică (adesea o relație de iubire) dintre profesor și un anumit elev (sau doi) din clasă" (Babad, Lazarus, 2009, apud Dîrțu, 2013). Fenomenul indică faptul că profesorul privilegiază unu - doi elevi în detrimentul tuturor celorlalți elevi din clasă, fiind astfel afectat întregul echilibru psihoafectiv al clasei. În cazul de față, identificăm dimensiunea negativă a fenomenului și specificăm faptul că latura neetică și lipsită de deontologie ține mai curând de încălcarea unor principii cum ar fi cel al "tratării nediferențiate a tuturor elevilor dintr-o clasă", care indică eliminarea oricărui favoritism. Părerea majorității elevilor dintr-o clasă va fi complet negativă cu privire la acest fenomen și de cele mai multe ori sentimentele negative ale elevilor vor fi îndreptate mai mult spre elevi decât spre profesori. Uneori aceste reacții ostile pot deveni atât de puternice, încât "preferatul profesorului riscă deseori izolarea de ceilalți membri ai clasei și chiar jigniri și agresiuni fizice" (C. Dîrțu, 2013).

Pe de altă parte, specialiștii menționează că activitatea didactică nu poate fi privată de o anumită "tonalitate afectivă" pe care educatorii pot și trebuie să o utilizeze în folosul elevilor – de exemplu în susținerea stimei de sine sau învingerea timidității; de asemenea susțin că acest fenomen este negativ în situații rare și se întâlnește doar când formele sale sunt exagerate, iraționale, scăpate de sub control (ibidem). Cu toate acestea, în studiul amintit, atât elevii cât și profesorii noștri îl așază în topul celor mai frecvente erori. În cazul analizat, vorbim despre derapaje de natură etică și deontologică ce sunt sancționate dur de către elevi.

Clasată pe locul al treilea în ierarhia amintită, violența verbală este una dintre formele clasice de agresivitate – considerată de către elevi ca una dintre cele mai stresante și dureroase, ce lasă urme la nivel psihologic mult mai profunde decât violența fizică (vezi M. Curelaru, 2013, p. 77). Violența verbală este descrisă atât de profesorii cât și de elevii participanți la studiu ca manifestându-se "prin ridicarea tonului/ țipatul, jignirile, ironizările malițioase, umilirea elevilor". La acestea adăugăm amenințări, intimidări, critica neconstructivă, culpabilizările, glumele pe seama elevilor, poreclele, mesaje cu rol de diminuarea meritelor personale, descurajarea sistematică etc.

Dezechilibrul de putere între profesor și elev, stresul, neliniștile și grijile care îl pot domina pe profesor sunt doar câteva dintre cauzele unui astfel de comportament. Nimic însă din toate acestea nu îl justifică. Se întâmplă ca uneori mesajele profesorului să fie interpretate, trunchiate, înțelese greșit și elevul să se victimizeze gratuit; de pildă - profesorul să glumească, iar elevul să se simtă jignit, profesorul să atenționeze, iar elevul să se simtă amenințat. Preocuparea pentru o comunicare eficientă trebuie să stea în atenția tuturor educatorilor, indiferent de vârsta celor pe care îi formează.

Aceste erori nu există separat, uneori se condiționează așa încât putem spune că simpatia pentru unii elevi susține favoritismul, acesta implică erori în evaluare, acestea din urmă, atragând nemulțumire și de aici acțiunile violente.

3. Competențele etice și deontologice în formarea profesioniștilor în educație

Considerăm că se impune cu necesitatea regândirea strategiilor de formare a cadrelor didactice prin unele mutări de accent către dimensiunea etică și cea deontologică în profesionalizarea didactică.

Dintre țintele vizate, enumerăm:

- Aplicarea valorilor, principiilor și a normelor deontologice specifice managementului activităților educaționale;

- Dezvoltarea și asumarea unor strategii de conducere și relaționare specifice rolurilor situate la diverse niveluri ierarhice din cadrul organizației școlare;

- Utilizarea unor practici educative eficiente de învățare pe tot parcursul vieții, în vederea formării și dezvoltării profesionale continue și adaptării competențelor profesionale la dinamica contextului profesional și social;

- Managementul carierei și dezvoltarea performanțelor instituționale;

- Formarea convingerilor și a deprinderilor etice și deontologice necesare practicării activității în domeniul educației;

- Interpretarea și analiza unor practici anti-discriminatorii cu privire la gen, orientare sexuală, rasă, dizabilități, vârstă, religie și cultură din perspectiva managementului etic al organizației școlare;

- Interpretarea și analiza practicilor educative din perspectiva etică și deontologică;

- Elaborarea și implementarea strategiilor de soluționare a unor situații educaționale dificile;

- Combaterea faptelor, atitudinilor, comportamentelor, acțiunilor incompatibile cu etica și deontologia profesiei de cadru didactic;

- Propunerea unor strategii de dezvoltare și eficientizare a instituției școlare, valorificând dimensiunea etică și deontologică.

Bineînțeles această listă poate fi mult extinsă, intenția noastră fiind aceea de a atrage atenția asupra unor dimensiuni fundamentale care să întregască profilul profesionistului din educație – dimensiunea etică și cea deontologică.

Concluzii. În concluzie, conștiința profesională a profesioniștilor în educație nu poate fi privată de dimensiuna etică și deontologică; așadar, programele de formare pentru cariera didactică trebuie să ofere o atenție specială domeniului etic și deontologic pentru ca să putem vorbi de profesori care acționează conștienți de implicațiile propriilor comportamente asupra devenirii elevilor lor. În acest mod vom asigura, pe de o parte, o educație de calitate și un învățământ performant, iar pe de altă parte, un mediu pozitiv de învățare și starea de bine a elevilor în mediul școlar, atât de invocate în ultimul timp.

Bibliografie

1. Bodea, Gabriela, 2007, *Comunicarea între expresie și deontologie*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
2. Cozma Carmen, 1997, *Elemente de etică și deontologie*, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași;
3. Esi, Marius, 2015, *Didactica specialității* - suport de curs, Editura Didactica și Pedagogica, București.

4. Gherghinescu, R. 1999, *Conceptul de competență didactică*, în S. Marcus (coordonator), *Competența didactică: perspectivă psihologică*, Editura All, București.
5. Iucu, R. 2004, *Formarea cadrelor didactice. Sisteme, politici, strategii*. Editura Humanitas Educațional.
6. Jeder Daniela, 2015, *Formation Programs and Ethical Mentorship for the Beginner Teachers*, Madimond, Italy.
7. Jeder, Daniela, 2014, *Training teachers' ethical skills in license and master program*, Procedia - Social and Behavioural Sciences, Elsevier, Volume 142, August 14, 2014, pp. 691–694.
8. Lungu, V., 2011, *Etica profesională*, Editura Universității Tehnice, Chișinău.
9. Maciuc I, 1998, *Formarea formatorilor*, Modele alternative și programe modulare, EDP, București.
10. Paun, E., 2002, *Profesionalizarea carierei didactice, Standarde profesionale pentru profesia didactică*, Consiliul Național pentru Pregătirea Profesorilor, București.
11. Sava, A., 2013, *Didactogenia în lucrarea Psihosociologie școlară*, coordonatori Ștefan Boncu, Ciprian Ceobanu, Editura Polirom, Iași.
12. Sillamy, N. 1996, *Dictionar de psihologie*, Editura Univers Enciclopedic, București.
13. Siloși, A, D.; Anca M., Bocoș, M, Răduț Taciuc, Sita, A. 2015, *Managementul eticii în instituțiile de învățământ în lucrarea Tratat de management educațional pentru învățământul primar și preșcolar* coord. R. Răduț-Taciuc, M. Bocoș, O. Chiș, Editura Paralela, 45.

Даніела Жедер

РОЛЬ ЕТИЧНИХ І ДЕОНТОЛОГІЧНИХ НАВИЧОК У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Пріоритет сучасного суспільства якісна освіта в основному включає в себе підготовку інструкторів, фахівців в галузі, які володіють ключовими компетенціями загального характеру (знання іноземних мов, використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) і т.д.), а також науково-методичного характеру, педагогічного, управлінського і т.д. Ми вважаємо, що, разом з цим, формування і розвиток навичок професійної етики є необхідністю у підготовці вчителів, враховуючи, що освіта, хоча і несе відбиток хорошого, позитивного розвитку, може бути проаналізована й з точки зору етичних і деонтологічних помилок, які впливають на реалізацію її мети.

У статті проаналізовано деякі аспекти шкільної практики, які вимагають підготовки вчителів в цій галузі і підкреслюють важливість етичних і деонтологічних навичок в ефективній освітній діяльності: дидактогенія або мимовільна помилка вчителя, етичні та неетичні аспекти дидактичного дискурсу, помилки в процесі оцінювання і т.д.

Навчальні програми із підготовки фахівців в галузі освіти повинні приділяти особливу увагу етичним та деонтологічним компонентам для того, щоб вчителі усвідомили важливість власної поведінки у особистісному формуванні учнів.

Ключові слова: *етична компетентність, професіонал, освіта, деонтологія.*

Daniela Zheder

THE ROLE OF ETHICAL AND DEONTOLOGICAL SKILLS IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS IN THE FIELD OF EDUCATION

The priority of modern society, quality of education primarily involves training instructors, specialists in the field, who have the key competencies of a general nature (knowledge of foreign languages, the usage of information and communication technologies (ICTs), etc.), as well as scientific and methodical, educational, administrative competencies, etc. We believe that formation and development of skills of professional ethics is a necessity in teachers training considering that education, bearing the mark of a good, positive development, can be analyzed also in terms of ethical and deontological errors, which affect realization of its goals. The article analyzes some aspects of school practice which require teacher training in this field and emphasize the importance of ethical and deontological skills in effective educational activities: didactogenius spontaneous teacher's error or, ethical and unethical aspects of didactic discourse, errors in the evaluation process, etc. Educational programs of training specialists in the field of education have to pay special attention to ethical and deontological components to make teachers aware of the importance of their own behavior in the personal students' formation.

Keywords: *ethical competence, teacher, education, deontology.*

Одержано 3.09.2016 р.